УДК 351.712:658.14:657

Ефективність публічних закупівель: підходи оцінки та показники

Щербак Катерина,
здобувачка вищої освіти спеціальності D1 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

***Анотація**: визначено важливість обчислення ефективності публічних закупівель та окреслено основні її показники.*

***Ключові слова**: ефективність закупівель, воєнний стан, конкуренція, бюджетні кошти, показники, облікове забезпечення.*

Ефективність публічних закупівель у сучасних умовах виступає одним із визначальних чинників фінансової стабільності держави та раціонального управління бюджетними ресурсами. В умовах воєнного стану значення цієї сфери істотно зростає, адже від оперативності та прозорості закупівель залежить забезпечення обороноздатності країни, підтримка критичної інфраструктури й задоволення першочергових соціальних потреб, а від їх ефективності – раціональне використання коштів бюджетів різного рівня. Трансформаційні процеси у правовому регулюванні, враховуючи умови сьогодення, та практика здійснення закупівель в умовах воєнного стану зумовлюють необхідність переосмислення підходів до оцінювання їх результативності, з урахуванням нових ризикових і управлінських викликів.

Нормативну основу функціонування закупівельної системи становить Закон України «Про публічні закупівлі» [1], який закріплює принципи відкритості, добросовісної конкуренції, недискримінації учасників, економності та ефективності використання бюджетних коштів, та Постанови Кабінету Міністрів України №1178 [2], яка визначає особливості регулювання і контролю публічних закупівель в умовах воєнного стану.

Початок повномасштабної війни зумовив суттєві зміни у механізмах здійснення закупівель. Держава була змушена надати замовникам ширші можливості для оперативного укладення договорів, зокрема шляхом застосування спрощених процедур та прямих угод. Такі рішення сприяли швидкому забезпеченню нагальних потреб, однак одночасно підвищили ризик зменшення рівня конкуренції та виникнення зловживань. Зазначене вимагає підвищити ефективність внутрішнього та зовнішнього контролю за організацією та проведенням закупівель, а також забезпеченням їхньої ефективності, методика визначення якої не має нормативного закріплення.

Комплексне оцінювання ефективності закупівель передбачає врахування кількох взаємопов’язаних складових. Економічний вимір охоплює аналіз досягнутої економії та співвідношення ціни й якості товарів чи послуг. Процедурний аспект відображає тривалість та організаційну складність проведення торгів. Конкурентна складова характеризується кількістю учасників, рівнем змагальності та питомою вагою відкритих процедур [3].

Інституційний компонент стосується прозорості, підзвітності та ефективності контролю.

Сучасне розуміння ефективності публічних закупівель виходить за межі традиційного показника економії бюджетних коштів. Воно передбачає оцінку здатності системи забезпечувати баланс між швидкістю прийняття рішень і дотриманням принципів відкритості та конкуренції. На нашу думку, окрім економії коштів, ефективність закупівель має вимірюватися низкою показників, які будуть різнитися у різних сферах діяльності та під час закупівлі різних предметів закупівлі. Водночас, основними, загальними для усіх закупівель з боку Замовника можуть бути: ефективність використання коштів (рівень та відсоток економії як різниця між очікуваною вартість та ціною договору і частка економії при цьому); відсоток завершеності закупівль; частка конкурентних закупівель; рівень конкурентності; середня ціна закупівлі порівняно з ринковими цінами; відсоток договорів з додатковими угодами; відсоток моніторингів без встановлених порушень; кількість скарг; відсоток незадоволених скарг; використання нецінових критерії; рівень виконання плану закупівель; рівень забезпечення необхідними товарами, роботами, послугами; участь малого і середнього бізнесу тощо. Основними, загальними для усіх закупівель з боку Учасника можуть бути: ефективність реалізації; середня ціна закупівлі порівняно з ринковими цінами; відсоток задоволених скарг; відсоток виконаних договорів; своєчасність оплати; розширення географії участі; рівень реалізації через електронний каталог Прозоро Маркет тощо.

Зауважимо, що визначення ефективності має відбуватися у економічній, фінансовій, соціальній площинах за умови належного облікового забезпечення закупівельної діяльності. Подальше вдосконалення методики оцінювання доцільно спрямувати на розроблення інтегрованих показників результативності, розвиток аналітичного інструментарію та посилення інституційної спроможності органів контролю.

Список використаних джерел:

1. Про публічні закупівлі : закон України від 25.12.2015 № 922-VIII; станом на 19 вересня 2024 р. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text

2. Про затвердження особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для торгівлі замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування: Постанова кабінету міністрів України від 12 жовтня 2022 р. № 1178 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1178-2022-%D0%BF#Text

3. Монастирський Г. Л., Копестинський Т. Й. Аналіз ефективності публічних закупівель в регіоні в умовах воєнного стану. Наукові перспективи. 2024. № 3(45). С. 277–290.

Abstract: *The importance of assessing the efficiency of public procurement has been determined and its main indicators have been outlined.*

Keywords: *procurement efficiency, martial law, competition, budget funds, indicators, accounting support.*

Науковий керівник:
Чебан Ю.Ю.
к. е. н, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет